

Ἡ νεωτέρα αὐτὴ κοινωνικὴ ἀξίωσις ὑπὲρ τῆς ἐργασίας, ἔχει πρᾶγματι ἐδρασαν οἰκονομικὴν βᾶσιν.

Πράγματι, ἡ ἀποταμίευσις ἐξ ἧς παράγεται τὸ κεφάλαιον, χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν λεγομένην «σχολὴν τῆς Λωζάνης» (1) εἴτε πρὸς κατανάλωσιν, εἴτε πρὸς παραγωγὴν (épargne — capital, ἀντιστοιχοῦν περίπου πρὸς τὸ ἄλλοτε λεγόμενον κυκλοφοροῦν κεφάλαιον, circulant), εἴτε πρὸς κεφαλαιοποίησιν (τὸ ἄλλοτε λεγόμενον πάγιον, fixe). Εἶνε γνωστὸς ὁ κύκλος μετασχηματισμοῦ ὅστις συνιστᾶται μεταξύ τῶν διαφόρων εἰδῶν κεφαλαίων, οὕτως ὥστε μέρος τῆς ἐκ τοῦ παγίου κεφαλαίου προσόδου μετασχηματίζεται εἰς κυκλοφοροῦν, καὶ ἐκ τούτου μέρος διατίθεται πρὸς κατανάλωσιν, μέρος δὲ πρὸς παραγωγὴν πάλιν κεφαλαίου καὶ οὕτω καθεξῆς, τοῦ ἔργου τούτου διευκολυνομένου σήμερον παρ' εἰδικῶν ἰδρυμάτων (τραπεζῶν, ταμειυτηρίων κλπ.).

Ἐκεῖνο ὅμως ἕπερ προέχει κατὰ τοὺς μετασχηματισμοὺς τούτους εἶνε ἡ ταχύτης τῆς κυκλοφορίας, ἥτοι ἡ ταχύτης εἰς τὴν ἀναλλαγὴν μεταξύ τῶν παγίων καὶ κυκλοφορούντων κεφαλαίων πρὸς παραγωγὴν ὠφελίμου ἔργου, προσόδου, ἢ ὡς λέγει ὁ Stuart Mill ὁ μέσος ἀριθμὸς ἀγορῶν δι' ἐκάστου κέρματος ἐν τῇ συντελέσει δεδομένου ἀριθμοῦ συναλλαγῶν (2), τὴν σημασίαν τῆς ὁποίας πρῶτος διέγνωσεν ὁ Law, ὁ ρηθικὸς ἐλευθερὸς τραπεζίτης τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος. παραβάλλων αὐτὴν πρὸς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος ἐν τῇ ζωικῇ ὀργανισμῷ. Ἀποτελεῖ πρᾶγματι αὕτη τὴν χρησιμοποίησιν, μᾶλλον τὴν μείωσιν τοῦ χρόνου, χάριν τῆς ὁποίας ἐφευρέθη τὸ νόμισμα ἀντὶ τῆς ἀπ' εὐθείας ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων, εἰς τὴν βραδύτητα δ' αὐτῆς ἀναγνωρίζεται μία τῶν αἰτιῶν τῆς πτωχείας διαφόρων λαῶν, ἀφοῦ τὸ ἰδανικὸν τοῦ παραγωγοῦ εἶνε νὰ μετατρέψῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τὴν μείζονα δυνατὴν ποσότητα πρώτων ὕλων εἰς ἐμπόρευμα καὶ τοῦτο πάλιν ὁμοίως εἰς χρήμα, ἵνα πάλιν μέρος διατεθῇ εἰς πρώτας ὕλας, μέρος δὲ εἰς πάγιον κεφάλαιον.

Εἶνε ἐντεῦθεν προφανὴς ἡ ζημία εἰς τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν ἐκ τῆς διατηρήσεως ἀργῶν κεφαλαίων, αἵτε μειούσης τὴν καλὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας καὶ στερούσης αὐτὴν πεδίου ἀναπτύξεως.

Τὰ ἀργούντα ὅμως κεφάλαια ἐπενεργοῦν καὶ ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς ἀγορᾶς, λόγῳ τῆς ἐπηρείας αὐτῶν ἐπὶ τῆς χρηματιστικῆς κινήσεως. Πράγ-

(1) Murray-Leçons d' économie Politique 1920 p. 164.

(2) Stuart Mill-Princ. d' Econ. Polit. T. II, p. 161.

ματι ὅσον καὶ ἂν ἐμειώθη τὸ ἀπόλυτον κύρος τοῦ νόμου «τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως» καὶ τῆς «ποσοτικῆς θεωρίας» τοῦ χρήματος, 1) ἥτις ἀπετέλεσε δόξαν διὰ τὸν Ricardo, εἶνε βέβαιον ὅτι αὐταὶ ἀποτελοῦν τὸν σπουδαιότερον παράγοντα ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐπηρεάζουν τὰς τιμὰς τῶν εἰδῶν τῆς ζωῆς 2) αἰτίνας, ἔστω καὶ μετὰ τινος ἀδρανείας, 3) ἐν τούτοις πάντοτε παρακολουθοῦν τὴν πτώσιν τοῦ νομίσματος, ἕπερ ἀποβαίνει τὸ κύριον μέτρον τῆς οἰκονομικῆς εὐμαρείας χώρας τινός, 4) μάλιστα ὅταν αὕτη ὄν εἶνε αὐτάρκης, ὅστω κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην τὸ μέτρον τοῦτο ὀρίζεται ἐκ τοῦ θεμελιώδους νόμου τῆς «προσφορᾶς καὶ ζητήσεως». Ἡ ζήτησις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν συναπτομένων συναλλαγῶν, ἡ προσφορὰ ἐκ τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος νομίσματος πολλαπλασιαζομένης ἐπὶ τὴν ταχύτητα τῆς κυκλοφορίας τοῦ νομίσματος, τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος θεωρουμένης ἀντιστρόφως ἀναλόγου πρὸς τὸ ἀνωτέρω γινόμενον. 5) Εἶνε ἐντεῦθεν προφανὲς ὅτι ὅπως διατηρῆται ἡ ἀξία τοῦ χρήματος πρέπει νὰ ἐπιδιώκηται ἀφ' ἑνὸς ἡ αὐξήσις τῶν συναλλαγῶν, ὅπως αὐξάνηται ἡ ζήτησις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀντίστοιχος μεταβολὴ τῆς προσφορᾶς, τῆς ἐπενεργείας γινομένης δι' ἐλαττώσεως τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος νομίσματος, ἴδιᾳ κατὰ τὴν περίπτωσιν πληθωρικότητος (inflation) μετὰ ταυτόχρονου αὐξήσεως τῆς ταχύτητος κυκλοφορίας, ὅπως τὸ χρήμα ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς κυκλοφορικὰς ἀνάγκας. Τῆς ἐλαττώσεως τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος νομίσματος ἐξερχομένης τοῦ παρόντος θέματος, ἀπομένει ἐμφανὴς ἡ ὑποχρέωσις ὅπως πρὸς αὐξήσιν τῶν συναλλαγῶν 6) τὰ κεφάλαια μὴ ἀπομένουν ἀργὰ καὶ ὅπως τὸ νόμισμα κυκλοφορῇ μεθ' ὅσον ἔνεστι μείζονος ταχύτητος, ὡς διέκρινε παλαιότατα ὁ Locke. Ἐπομένως ἡ σπουδαιότης τῆς ταχύτητος κυκλοφορίας εἰδικεύεται ἐπὶ τοῦ χρήματος κατὰ τὴν ἀνωτέρω θεωρίαν, 7) καίτοι ἐμειώθη αὕτη σοβαρότατα διὰ τῆς πίστεως (credit) τοῦθ' ἕπερ περι-

1) Nicholson-War Finances, 1918 p. 255.

2) Gide-Principes d' Econ. Polit. 1920 p. 254.

3) Vissering-Problèmes internationaux et financiers 1920 p. 62.

4) Pigou-The economies of Welfare 1920 p. 12.

5) P. Leroy-Beaulieu-Traité d' Econ. Politique T. III p. 147.

6) Διὰ τῆς λήξεως συναλλαγῆς δὲν νοεῖται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταβιβάσεων, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς ἀλλαγῶν κατόχου πρὸς ἐπίτευξιν ἔργου τινός (πωλήσεις, δάνεια, πληρωμὴ ἡμερομισθίων, κλπ.).

7) Ἀξία λόγου τυγχάνει ἡ μελέτη τῶν κ. κ. Πράττικα καὶ Μπαγδατοπούλου.

λαμβάνεται εις τὴν γενικωτέραν ἔννοιαν τῆς ταχύτητος κυκλοφορίας ἐν τῇ συναλλαγῇ¹⁾).

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν καταφαίνεται ὅτι τὰ ἀργούντα κεφάλαια ἄτινα οὐδὲως χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς συναλλαγάς, ἀλλ' ἀναμένουν αὐτόματον ὑπερτίμησιν, ὡς π. χ. τὰ ἄκτιστα οἰκόπεδα, τὰ ἀκαλλιέργητα κτήματα καὶ τὰ βραδέως κυκλοφοροῦντα, ὡς π. χ. αἱ μακροχρόνιοι καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ πιστωτικοῖς ἰδρύμασι συμφώνως πρὸς οἰκονομικὴν κοινωνικὴν ἀνάγκην ὀφείλουν νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον φορολογίας.

III

Παρὰ τοῦ Κράτους ὑπὸ τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις δὲν ζητεῖται μόνον ὅπως διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς του ὑποδοθῇ τὴν διάθεσιν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ κεφαλαίων πρὸς ἐπαύξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος δι' οὗ ἐξασφαλίζεται ἡ εὐημερία τῆς χώρας καὶ ἐξ οὗ ἀντλοῦν τὴν ζωὴν καὶ τὰ Δημοσίου Οἰκονομικά, ἀλλ' ἐτι μᾶλλον ὅπως ἐν τῇ δημοσιονομικῇ αὐτοῦ δράσει συντείνῃ ἐπιβοηθητικῶς εἰς τὴν δικαιοτέραν κατανομήν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Wagner²⁾, καίτοι ἡ θεωρία αὐτοῦ περὶ τοῦ φόρου ὡς μέσου κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως, ἔσχε πλείστους μεγάλους οἰκονομολόγους διαφωνοῦντας εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι δύναται ὁ φόρος νὰ ἀποκτήσῃ κανονικὴν βᾶσιν ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, εἰμὴ μόνον ἐπιδοθητικῶς³⁾).

Χωρὶς νὰ ἐπικαλεσθῇ τις τὴν γνώμην τοῦ Jéze⁴⁾, καθ' ἣν καὶ ἡ παλαιότερα φορολογία δὲν ἐστερεῖτο τοῦ πνεύματος τούτου ἀρκεῖ νὰ ἀναλογισθῇ ὅτι ὁ προτεινόμενος ἐπὶ τῶν ἀργούντων κεφαλαίων φόρος, στερεῖται τοῦ κυρίου χαρακτηριστικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, ὥστε ἵνα ἀποδείξῃ τὸ δίκαιον τῆς ἐπιβολῆς του νὰ μὴ ᾖ ἀπαραίτητον νὰ στηρι-

περὶ τῆς ταχύτητος κυκλοφορίας τῶν ἐν ὄψει καταθέσεων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ παλαιὰ μελέτη τοῦ des Essarts (Mémoire à l'Académie des Sciences Dec. 1894).

1) Ἡ ταχύτης τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρήματος κατὰ τοὺς Jevons, Leroy Beaulieu, Gide ἐξαρτᾶται ἐκ πλείστων παραγόντων (ἀποταμιευτικοῦ εἰσοδήματος, τραπεζικῶν ἐγκολιῶν, πυκνότητος πληθυσμοῦ καὶ κατανομῆς αὐτοῦ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, συγκοινωνιῶν κλπ.).

2) Wagner— Finanzwissenschaft § 187, 193.

3) Flora— Manuale di Scienza delle Finanze 1912 p. 242.

4) Jéze— Γεωργαντζ.— Τὰ Δημ. Οἰκονομικά Τόμ III σ. 280.

χθῆ εἰς τὴν ἀνωτέρω κοινωνικὴν ἀποψιν τοῦ Wagner. Πράγματι εἶναι παραδεδομένον ὅτι ἡ φορολογία τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου ἦτις δὲν θίγει τὸ ἐθνικὸν κεφάλαιον, δὲν εἶναι ἀξία τῶν αὐτῶν σοβαρῶν ἐπικρίσεων¹⁾, διότι τοῦναντίον αὐτὴ συντελεῖ ἐνίοτε εἰς ἐπαύξησιν τοῦ ἐθνικοῦ κεφαλαίου. Ἄλλως τε κατ' ἀρχὴν τότε μόνον ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου εἶναι ἀποκρουστέος ὅταν πράγματι δι' αὐτοῦ πλήττεται τὸ κεφάλαιον ἐν τῇ παραγωγῇ, ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ κύκλου τοῦ μετασχηματισμοῦ, ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω, τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει προφανῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐνῶ τοῦναντίον εἶναι τοιοῦτος φόρος μᾶλλον δεδικοιολογημένος καὶ αὐτοῦ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος²⁾, ἴσως παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Stuart Mill³⁾ καθ' ἣν εἰς τὰς πτωχὰς χώρας εἶναι ἰδύνατον νὰ θέσῃ τις φόρον ὅστις νὰ μὴ παρεμποδίξῃ τὴν αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου. Θὰ ἠδύνατό τις δὲ μᾶλλον νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τοῦ στοιχείου τούτου στερεῖται ὁ Ἰταλικὸς φόρος τῆς 20 Ἀπρ. 1910 ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας, ἐπιβάλλων φόρον ἐπὶ τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζογραμματίων τραπεζῶν καὶ παρεμποδίζων ἴσως τὴν κυκλοφορίαν⁴⁾.

Ἄλλως τε στοιχείον ἀπαραίτητον παντὸς φόρου εἶναι νὰ παρενοχλῇ ὅσον ἐνεστιν ὀλιγότερον τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις τῆς χώρας⁵⁾, τοῦθ' ὅπερ διευτυπώθη εἰς τὴν λεγομένην «οἰκονομικὴν ἀρχὴν» (principio economico) καθ' ἣν εἰς τὴν κατανομήν τοῦ φορολογικοῦ βάρους πρέπει νὰ προτιμᾶται τὸ σύστημα ὅπερ ὀλιγότερον ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ «μέσου εἰσοδήματος» (reddito medio)⁶⁾, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ εὐημερία τῆς χώρας⁷⁾. Εἶναι ὁμῶς βέβαιον ὅτι τὰ ἀργούντα κεφάλαια οὐδὲως προάγουν τὸ μέσον εἰσόδημα, τὸ ὁποῖον θὰ παρέδλαπτον μόνον ἐὰν παρεκώλυον τὴν ἀποταμίευσιν, σπουδαῖον ὡς εἴπομεν παράγοντα τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος⁸⁾, ὥστε καὶ ἀπὸ τῆς τεχνικωτέρας ταύτης ἀπόψεως ἐν ἡ δεδικοιολογημένη τοιαύτη φορολογία.

Ἄλλως τε ἡ ὑπεροχὴ εἰς εἰσφορικὴν ἱκανότητα τοῦ κεφαλαίου ἐδείχθη ἐκ τῶν εἰκασιῶν τοῦ Benini ἐν Ἰταλίᾳ⁹⁾ ὅστις εὗρεν ὅτι εἰς

1) Tangorra— Trattato di Scienza della Finanza 1915 p. 735.

2) Menier— L'impôt sur le capital, 1874 p. 487.

3) Stuart Mill— Princ. d'Econ. Polit. T. II p. 377.

4) Ferraris— L'imposta militare etc. 1911 p. 47.

5) Nicholson— Principles of Political Economy.

6) Barone— Economia finanziaria 1920 p. 24.

7) Pareto— Cours d'Economie Politique Vol. II p. 324 et 408.

8) Pigou— The economics of welfare 1920 p. 701.

9) Benini— Statistica metodologica 1906 p. 332.

διπλασιασμόν εισοδήματος αντιστοιχεί τριπλασιασμός περιουσίας, ἐφ' ἧς ἐπομένως, μάλιστα ἀργούσης, εἶναι ἀναμφιβόλως δεδικαιολογημένη ἡ ἐπιβολὴ φόρου (*).

Εἰδικὸς ἐπομένως φόρος δύναται νὰ ἐπιβληθῆ ἐπὶ τῶν ἀργούντων κεφαλαίων ἐμφανιζομένων ὑπὸ τὴν ἐξῆς περίπου μορφήν.

Α'. Ἐπὶ τῆς ἀργούσης ἢ βραδέως ἐξελισσομένης ἀκινήτου ιδιοκτησίας, ἦτοι ἐπὶ

α) τῶν ἐντὸς τοῦ σχεδίου τῶν πόλεων ἀκτίστων οἰκοπέδων, β) ἐπὶ τῶν ἀκαλλιεργήτων ἢ ἀχρησιμοποίητων ἀγροτικῶν κτημάτων, ὄρυχειών, μεταλλείων κλπ. γ) τῶν ἀτελῶς ἐκτισμένων οἰκοπέδων δ) τῶν ἀτελῶς καλλιεργουμένων ἢ ἐκμεταλλευομένων ἀγροτικῶν κτημάτων, μεταλλείων, ὄρυχειών κλπ. ε) τῶν πολυτελῶν μονοκατοικιῶν, τῶν ἰδιοκατοικουμένων ἐπαύλεων, τῶν θαλαμηγῶν πλοίων καὶ αὐτοκινήτων πολυτελείας στ) τῶν πολυτελῶν καλλιτεχνικῶν ἀντικειμένων, κοσμημάτων, ἔργων τέχνης καὶ τῶν εἰδῶν ἐν γένει πολυτελείας.

Β'. Ἐπὶ τῆς ἀργούσης ἢ βραδέως κινουμένης χρηματικῆς περιουσίας, ἦτοι ἐπὶ

α) τῶν παρὰ τοῖς πιστωτικαῖς ἰδρύμασι ἢ ὁπουδήποτε ἀλλαχοῦ βραδέως κυκλοφορουσῶν μακροχρονίων ἐν ὄψει καταθέσεων β) τῶν ἐν ἀποταμιεύσει ὁποσδήποτε ἀτόκων χρηματικῶν ποσῶν.

Γ'. Ἐπὶ τῶν ἀνωφελῶς κυκλοφορούντων χρηματικῶν ποσῶν, ἦτοι ἐπὶ τῶν κερδῶν χαρτοπαιγιῶν, τυχηρῶν ἐν γένει παιγνιδίων κλπ.

Αἱ ἐν ὄψει μακροχρόνιοι καταθέσεις θεωροῦνται ὡς ἀργούντα κεφάλαια, διότι πράγματι τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα εἶνε ὑποχρεωμένα νὰ διατηρῶσιν ἀπόθεμα ἱκανὸν ὅπως ἀποπληρώσωσι τὰς καταθέσεις ταύτας εἰς πρώτην ζήτησιν, τοῦθ' ὅπερ ἐλαττοῖ τὴν ταχύτητα τῆς κυκλοφορίας, πᾶσα ἢ ἀνακοπὴ τῆς ταχύτητος κυκλοφορίας κτυπᾷ τὸ μέλλον κεφάλαιον κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον. *) Θὰ ἠδύνατο δὲ νὰ ἐπιβληθῆ ὡς νόμιμος τίτλος διὰ πᾶσαν συναλλαγὴν ἢ βεβαίωσις ὅτι τὸ χρηματικὸν ποσὸν δὲν παρέμεινεν ἐν καταθέσει ἐν ὄψει ὑπὲρ τοὺς τρεῖς ἢ ἕξ μῆνας, ἢ ὅτι κατὰ τὴν περίστασιν ἐντόκου ἐναποταμιεύσεως, ὅτι κατέβαλε φόρον τοῦλάχιστον ἐνὸς ἔτους.

*) Flora, ε. ἀ. p. 312.

β) Ἐὰν ἡ ταχύτης κυκλοφορίας ἐλαττωθῆ κατὰ τὸ ἡμίον τὸ κεφάλαιον ἐπὶ τοῦ μέλλοντος καθίσταται $\frac{1}{4}$ (Menier, ε. ἀ. p. 175).

IV

Εἶνε πρόδηλον ὅτι τοιοῦτος φόρος δὲν πρέπει νὰ θίγῃ τὴν ἀποταμιεύσιν τοῦλάχιστον ἐφ' ὅσον αὕτη προέρχεται ἐκ προσωπικῆς ἐργασίας. Θὰ ἦτο πράγματι ἀντίθετον πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην ἐνίσχυσιν τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου ἢ ἐπιβολὴ φόρου παρακλύοντος τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τοῦ ἰδιωτικοῦ πλοῦτου *).

Πρὸς τοῦτο θὰ ἤρκει ἐκ τῶν ἐναποταμιεύσεων νὰ ἐκπίπτει μόνον ἀφορολόγητον ποσὸν τι ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἐργασίαν. Στατιστικαί ἐρευναι γενόμεναι ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τοῦ Benini **) προουσιάζουσιν ὅτι τὸ εἰς τὴν ἐργασίαν ὀφειλόμενον ἐναποταμίευμα λαμβάνει τὴν μεγαλειτέραν αὐτοῦ τιμὴν διὰ ἐτήσιον εισόδημα 16000 λιρῶν ἰταλικῶν τῷ 1903, ὁπότε λαμβάνει τοῦτο τὴν τιμὴν τῶν 4335 λιρῶν, ἦτοι γίνεται τὸ $\frac{1}{4}$ περίου τοῦ εισοδήματος. Εἰς μικρότερα εισοδήματα, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς μεγαλιέτερα τῶν 16000 λιρῶν, ἀντιστοιχεῖ μικρότερον τοῦ $\frac{1}{4}$ μέρος αὐτοῦ ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἐργασίαν. Παρομοίᾳ ἐργασία θὰ ἠδύνατο νὰ γείνη καὶ παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ὡς πρώτην προσέγγισιν δυνάμεθα νὰ ἀρκεσθῶμεν, παραδεχόμενοι παρ' ἡμῶν τὰς αὐτὰς ὡς ἐν Ἰταλίᾳ συνθήκας ἐργασίας, εἰς τὴν μεταφορὰν τοῦ ποσοῦ τούτου ἀπὸ τοῦ 1903 εἰς τὸ 1922. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν ποῖος εἶνε τῷ 1903 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχόντων εισόδημα 16000 λιρῶν, καὶ εἶτα ἐν τῇ στατιστικῇ τοῦ 1922 νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς ποῖον εισόδημα ἀντιστοιχεῖ ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν εισοδηματιῶν τοῦ 1903. Τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ ποσοῦ τούτου δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν κατὰ προσέγγισιν ὡς ἀντιπροσωπεῦον ἐλάχιστον ὄριον ὅπερ πρέπει νὰ μείνῃ ἀφορολόγητον, χάριν τῆς ἐναποταμιεύσεως, ἅτε δυνάμενον νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν. Πρόχειρος ἐρευνᾶ μου παρέσχεν ὡς τοιοῦτον κατώτερον ὄριον 7000 ὀρ. περίου, τὸ δὲ ποσὸν τοῦτο εἶνε κατὰ τι ἀνώτερον τοῦ ἀνωτέρου ὀρίου τοῦ δεκτοῦ πρὸς κατάθεσιν ἐν ὄψει παρὰ τοῖς ταμιευτηρίοις χρηματικοῦ ποσοῦ.

Προκειμένου ἤδη νὰ καθορισθῆ τὸ μέτρον τοῦ φόρου ὅπως μὴ ἀποβῆ οὗτος αὐθαίρετος παρίσταται ἀνάγκη ἵνα ἐξευρεθῆ δι' ἐκάστην περίστασιν τὸ φορολογητέον ποσόν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ὀρίου ἀποταμι-

1) Pigou ε. ἀ. p. 701.

2) Benini ε. ἀ. p. 336.

εύσεως. Οὕτω διὰ τὰς περιπτώσεις Α' (α, β, γ, δ, ε) πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται ἡ ἐκτίμησις ἐκ παρεμφερῶν ἀκινήτων, δηλαδή ἡ πρόσσδος τοῦ γειτονικοῦ ἀκινήτου, παρόμοιον τοῦ ὁποῖου θὰ ἠδύνατο νὰ κτισθῆ ἀκίνητον, ἢ παρομοίως νὰ καλλιεργηθῆ, πλήρως χρησιμοποιούμενον. Ἐὰν πρόκειται περὶ ὄρυχείου, μεταλλείου κλπ. θὰ ἠδύνατο νὰ ληφθῆ ὡς βᾶσις ἡ ἐκτίμησις εἰδικῶν ἐμπειρογνομόνων, διὰ δὲ τὰ ἀτελῆς χρησιμοποιούμενα οἰκόπεδα προφανῶς θὰ ἐξεπίπτετο τὸ ἀποφερόμενον ἤδη εἰσόδημα. Οὕτω θὰ καθορίζετο τὸ φορολογητέον ποσόν. Κατὰ τὴν περίπτωσιν στ') θὰ ἐπετίθετο εἶδος φόρου ἐπιτηδεύματος, ἐπιπρόσθετος ἐπὶ τῶν κοσμηματοπωλῶν καὶ ἄλλων ἐμπορικῶν καταστημάτων, ἢ εἰδικῶν φορόσημον, τῆς ἀξίας λογιζομένης ἐκάστοτε κατ' ἐκτίμησιν.

Οὕτω ἀναγομένης τῆς ἀξίας τοῦ ὑπὸ τῶν ἀκινήτων τηρουμένου ἀργοῦ κεφαλαίου, ἀπομένει ὁ καθορισμὸς τοῦ μέτρου τοῦ φόρου.

ὑποθέσωμεν πρὸς τοῦτο ὅτι τὸ ἄθροισμα τῶν «ὕπολοίπων ἐν ὄψει καταθέσεων» τοῦ παρελθόντος ἔτους παρ' ἅπασιν τοῖς ἐν τῷ κράτει πιστωτικαῖς ἰδρύμασι εἶνε x , τὸ ἄθροισμα τῶν τοιούτων καταθέσεων E , τῶν δ' ἀναλήψεων ϵ . Ἡ ταχύτης κυκλοφορίας τοῦ ὑπολοίπου τῶν καταθέσεων, ἐκτὸς τῶν ταμειυτηρίων, θὰ ᾔ, (1)

$$t = \frac{E + \epsilon}{2 \Sigma} = \frac{E + \epsilon}{2(x + E - \epsilon)}$$

ἔθεν διὰ διαφορίσεως

$$dt = \frac{x - 2\epsilon}{2(x + E - \epsilon)} dE$$

Ἐπὶ τεθῆ εἰς ἑκατομύρια π. χ.,

$$x = 200, \quad E = 4650, \quad \epsilon = 3950, \quad \Sigma = 900$$

Λαμβάνομεν περίπου

$$dt = 0,01 dE.$$

τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι αὐξήσις τῶν κατατεθειμένων ποσῶν κατὰ dE συνεπάγεται ἐλάττωσιν τῆς ταχύτητος κατὰ $0,01 dE$, ἤτοι ἡ ταχύτης καθίσταται

$$t' = 1 - 0,01 dE.$$

Ὁ Menier ἔχει ἤδη ἀνεύρει παλαιότατα (2) ὅτι ἐλάττωσις τῆς ταχύτητος κατὰ ἀριθμ. πρόσδοον ἔχουσαν λόγον η , συνεπάγεται ἐλάττωσιν

1) Πρὸς, Πράτσια καὶ Μπαγδατοπούλου ἑ. ἀ. σ. 175.

2) Menier ἑ. ἀ. p. 115.

τῆς παραγωγῆς κατὰ $\frac{1}{2\eta}$. Ἐπομένως ὁ φόρος πρέπει νὰ ἐπιβάλλεται ἐπὶ ποσοῦ $\frac{dE}{(1-0,01 dE)}$ καθ' ὃ ἐλαττοῦται ἡ παραγωγή, εἰς βᾶρος τῆς κοινωνίας. Ἐπὶ τούτου πρέπει νὰ ἐπιβληθῆ φορολογία κατὰ τὴν λογαριθμικὴν σχέσιν τοῦ Bernouilli, λογιζομένης τῆς ἀπωλείας τῆς κοινωνικῆς ἀπολαύσεως κατὰ τὴν σχέσιν συντελεστοῦ (1).

$$\varphi(x) = \frac{\mu}{M} \log \frac{x}{x_0}$$

Ἐὰν ἠθέλομεν στηριχθῆ εἰς τὴν ποσοτικὴν θεωρίαν τοῦ νομίσματος, παρατηροῦμεν ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἐλάττωσις τῆς ταχύτητος κυκλοφορίας σημαίνει αὐξήσιν τοῦ κυκλοφοροῦντος νομίσματος, ἢ ἐπιβράδυνσις ταχύτητος κυκλοφορίας $1 - 0,01 dE$ θὰ ἰσοδυναμῆ με αὐξήσιν κυκλοφορίας νομίσματος κατὰ $\frac{\Sigma}{1-0,01 dE}$ τὸ δὲ ποσόν τοῦτο ὅπως ἀπαλειφθῆ ἀπὸ τὴν κυκλοφορίαν προϋποθέτει δάνειον ἐπὶ T ἔτη πρὸς ϵ % ἐκ δραχμῶν $\frac{100 \Sigma}{\epsilon T(1-0,01 dE)}$ καὶ ἐτήσιον τοκοχρεωλύσιον ὑπολογιζόμενον ἐκ τῆς γνωστῆς χρεωλυτικῆς σχέσεως, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ πληρῶνῃ ὡς φόρον ὁ τηρῶν ἀργῶν τὸ κεφάλαιόν του.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ φόρος οὗτος εἶνε ἀνεξάρτητος τοῦ φόρου καθαρᾶς προσόδου καὶ ἐκείνου ἐπὶ τῆς ὑπερπροσόδου (αὐτομάτου ὑπερτιμῆσεως), ἔταν ὁ τελευταῖος οὗτος ἔχη ὡς δικαιολογητικὴν βᾶσιν ἐκείνην ἣν ἀλλαχοῦ ἐξεθέσαμεν (2).

4) Π. Ρεδιάδου— Ἡ Φορολογία τῆς καθαρᾶς προσόδου ἐν «Πλούτῳ» Ἰούνιος 1919 σελ. 295.

5) P. Pédidiadis— L'organisation des impôts directs—Athènes, 1921.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΕΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
ΑΝΑΦΟΡΙΚΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ
ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΥΠΟ Ν. Ι. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος ἀνασυνέστη ἐν Ἑλλάδι Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, εἰς τὸ ὅποιον, κατὰ τὸ ἄρθρον 82 τοῦ Συντάγματος, ἀναγνωρίζεται τριπλῆ ἀρμοδιότης: 1) Νομοπαρασκευαστική, ἀνατιθεμένης εἰς αὐτὸ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν προτάσεων νόμων καὶ τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων. 2) Δικαστική, ἀνατιθεμένης εἰς αὐτό, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἐκδικάσεως τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὑποβαλλομένων αὐτῷ διαφορῶν ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς κατ' αἰτήσιν ἀκυρώσεως διὰ παράβασιν νόμου τῶν πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν. — 3) Πειθαρχική, ἐπὶ τῶν ἀπολαυόντων μονιμότητος ὑπαλλήλων τῆς Διοικήσεως.

Ἡ σπουδαιότερα ὅμως ἀρμοδιότης τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας εἶναι ἡ δικαστικὴ τοιαύτη ὑπὸ τὴν διττὴν ὑπόστασιν, ἣτις καθορίζεται ὑπὸ τῶν ἐδαφίων β' καὶ γ' τοῦ ἄρθρου 82 τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος.

Ἡ διὰ τοῦ ἐδαφίου γ' τοῦ ἄρθρου 82 τοῦ Συντάγματος προβλεπόμενη κατ' αἰτήσιν ἀκύρωσις τῶν πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας εἶναι ὄντως ὁ ἰσχυρότερος προστάτης τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου, ἡ σπουδαιότερα ἐγγύησις τοῦ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως σεβασμοῦ τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, ὁ μᾶλλον φιλελεύθερος θεσμός, ὃν ἐγνώρισεν ἡ ἀνθρωπότης, μετεφυτεύθη δὲ παρ' ἡμῖν αὐτοῦσα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ Δικαίου.

Ἄλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἐδαφίου β', τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου τοῦ Συντάγματος χορηγούμενη εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δικαστικὴ ἀρμοδιότης τοῦ νὰ λύη κατ' οὐσίαν διαφορὰς τοῦ ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ ἐνέχει μεγάλην σπουδαιότητα, διότι ἀποτελεῖ παρ' ἡμῖν τὴν ἀρχὴν λύσεως τῶν διαφορῶν τοῦ ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ κατὰ τρόπον συστηματικώτερον, διὰ τῆς ὁργανώσεως αὐθυπόρκτου Διοικητικῆς Δικαιο-

σύνης. Καὶ ἐν τῇ τάσει ταύτῃ ὁ θεσμοθέτης τοῦ 1911 ἐμμίθη τὰ ἐν Γαλλίᾳ κρατοῦντα. Πλὴν ὅμως ἡ Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ, ἐξ ἧς ἀπέρρευσε τὸ ἐν ἰσχύϊ Σύνταγμα, δὲν συνεπλήρωσεν ἐν τῇ ζητήματι τούτῳ τὸ ἔργον τῆς, ἀφίσασα τοῦτο ἡμιτελές.

Ἐπὶ τοῦ θέματος δὲ τούτου νομίζω, ὅτι αἱ σχετικαὶ διατάξεις τοῦ Συντάγματος δεόν νὰ τροποποιηθῶσιν, ἀποκαθισταμένης παρ' ἡμῖν τῆς Διοικητικῆς Δικαιοσύνης εἰς ἐν ὁργανικὸν ὄλον, συστηματικῶς ὁργανούμενον καὶ συνεπὲς πρὸς ἑαυτό.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΛΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΥΠΟΒΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΜΦΙΣΒΗΤΟΥΜΕΝΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ

Ἐπὶ τὸν ὄρον «ἀμφισβητούμενον διοικητικόν» ἐννοοῦμεν τὸ σύνολον τῶν δικαστικῶν διαφορῶν μεταξὺ Διοικήσεως καὶ διοικουμένων, ἃς προκαλεῖ ἡ δρᾶσις τῆς Διοικήσεως. Ἡ Διοίκησις ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς δημοσίας δυνάμεως, ἣν ἔχει πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, δύναται νὰ προσκρούσῃ ἐπὶ δικαιωμάτων, ἢ συμφερόντων, τῶν πολιτῶν, καὶ ἡ προσβολὴ τούτων δύναται νὰ προκαλέσῃ «διαμαρτυρίας» ἐκ μέρους τῶν προσώπων, μεθ' ὧν ἦτο συνδεδεμένον τὸ παραβιασθὲν δικαίωμα, ἢ τὸ θιχθὲν συμφέρον. Ἐκ τῶν «διαμαρτυριῶν» δὲ τούτων γεννᾶται ἐν σύνολον «διαφορῶν» μεταξὺ Διοικήσεως καὶ διοικουμένων, ποικίλης φύσεως, αἵτινες χαρακτηρίζονται διὰ τοῦ γενικοῦ ὀρισμοῦ «ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ».

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ δημοσίου δικαίου γνωρίζει τρία συστήματα δικαστικῆς λύσεως τῶν υποθέσεων τοῦ ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ. Τὸ Ἀγγλοαμερικανικὸν σύστημα, τὸ Βελγικὸν καὶ τὸ Γαλλικόν.

Τὸ πρῶτον τούτων, γεννηθὲν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἰσχύει ἐν αὐτῇ καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμ. Πολιτεῖαις τῆς Βορ. Ἀμερικῆς, ἴδιον τῆς Ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς, χαρακτηρίζεται δ' ὑπὸ τῆς πλήρους συγχύσεως τῆς Διοικήσεως πρὸς τὴν Δικαιοσύνην. Βάσις τοῦ συστήματος εἶναι ἡ ἀρχή, ὅτι διὰ πᾶσαν ἀδικίαν ὑπάρχει θεραπεία ἐν τῇ δικαίῳ, τὴν θεραπείαν ταύτην χορηγεῖ ὁ νόμος, καὶ τοὺς νόμους ἐφαρμόζει ὁ δικαστής. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν κοινῶν δικαστηρίων ὑπάγεται πᾶσα περίπτωσις ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, καὶ συνεπῶς ἡ λύσις πάσης διαφορᾶς, εἴτε μεταξὺ ἰδιωτῶν ἐγείρεται αὕτη, εἴτε μεταξὺ Διοικήσεως καὶ ἰδιωτῶν. Ἄλλὰ, καὶ πλέον τούτου, ἡ δικαστικὴ ἀρχή, ἔχουσα τὸ δικαίωμα νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τὴν Διοίκησιν διαταγὰς, ἀντιρρήσεις, ἢ ἀπαγορεύσεις, δύναται νὰ διατάξῃ, νὰ τροποποιήσῃ ἢ νὰ ἀπαγορεύσῃ διοικητικὴν τινα πράξιν. Ἰδίᾳ διοικητικῆς δικαιοσύνης δὲν ὑπάρχει κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο.

Τὸ Βελγικὸν σύστημα, διαμορφωθὲν ἐν Βελγίῳ, ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ Γαλλικοῦ τὴν ξυνωρίδα τῶν συστημάτων, ἅτινα ἐφημερώθησαν εἰς τὰ διάφορα Κράτη τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. Κατὰ τοῦτο ἀναγνωρίζεται ἡ διάκρισις μεταξὺ Διοικήσεως καὶ Δικαιοσύνης. Ἀρμόδια ἕως πρὸς λύσιν τῶν διαφορῶν τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ εἶναι κατ' ἀρχὴν τὰ κοινὰ δικαστήρια, καὶ μόνον ἐξαιρετικῶς δύνανται νὰ ἰδρυθῶσι διοικητικὰ τοιαῦτα. Ἐν τούτοις ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ δὲν δύναται νὰ ἐπεμβῆ εἰς τὰ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, καὶ πρὸς καταστολὴν πάσης σχετικῆς ἀπειρίας καθιεροῦται ἡ ὑπαρξίς δικαστηρίου συγκρούσεως.

ΤΙΣ Η ΑΝΑΓΚΗ ΙΔΙΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Οἱ λόγοι, οἵτινες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως ἰδίων διοικητικῶν δικαστηρίων, ἀνεξαρτήτων ἀπὸ τῶν κοινῶν τοιούτων, εἶναι οἱ ἑξῆς :

α) Ἡ φύσις τῶν δικαστικῶν διαφορῶν εἶναι διάφορος τῆς τῶν διοικητικῶν διαφορῶν. Ἐν δικαστικῇ διαφορᾷ δύο ἰδιῶται ἴστανται ἔναντι ἀλλήλων, προβάλλοντες ἀμφοτέρω ἴδια δικαιώματα, ἀποστολὴ δὲ τοῦ δικαστοῦ εἶναι νὰ εἴπῃ ὑπὲρ τίνος τὸ δίκαιον καὶ νὰ δώσῃ ἐκατέρω τούτων τὸ ἀνήκον εἰς αὐτόν. Ἐπὶ διοικητικῶν ἕως διαφορῶν ἡ διοίκησις, εὐρισκομένη ἀπέναντι τοῦ ἰδιώτου, δὲν προβάλλει ἴδιον δικαίωμα, ἀλλ' ὅ,τι ἐκλαμβάνει ὡς τὸ γενικὸν συμφέρον, ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ ὁποῦ προέβαλε τὸ ἀτομικὸν τοιοῦτον. Ἡ ἀποστολὴ δὲ τοῦ δικαστοῦ θὰ εἶναι οὐχὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐκάστῳ τὸ ἴδιον, ἀλλὰ νὰ κρίνῃ ἐν τίνι μέτρῳ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον δέον νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ γενικόν. Συνέπεια τῆς διαφορῆς ταύτης φύσεως εἶναι, ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλων λόγων καὶ ἄλλων σκέψεων θὰ κρίνῃ ὁ δικάζων δικαστικὴν διαφορὰν, καὶ ἐπ' ἄλλων ὁ δικάζων διοικητικὴν διαφορὰν.

β) Ὁ δικαστής, δικάζων ἐπὶ ὑποθέσεων ποινικῆς ἢ ἀστικῆς φύσεως, ἀποκτᾷ ἕνα ὁρισμένον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, μίαν ὁρισμένην πείραν, αἱ ἀποφάσεις δ' αὐτοῦ διέπονται ὑφ' ἑνὸς ὁρισμένου πνεύματος, συμφώνου πρὸς τοὺς νόμους, οὓς ἐφαρμόζει. Τὸ πνεῦμα ἕως τῶν νόμων πολιτικῆς ἢ διοικητικῆς φύσεως εἶναι ἐντελῶς διάφορον τοῦ πνεύματος τῶν ποινικῶν ἢ ἀστικῶν νόμων. Θὰ εἶναι δὲ καταστρεπτικὸν διὰ τὴν δικαιοσύνην, ἂν ὁ αὐτὸς δικαστής ἐφαρμόζῃ νόμους τῶν διαφορῶν φύσεως. Γεννᾶται ἄρα ἡ ἀνάγκη εἰδικῶν δικαστῶν, ἐπιπεφορισμένων τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων πολιτικῆς ἢ διοικητικῆς φύσεως.

γ) Ἐφ' ὅσον ἡ Διοίκησις καὶ ἡ Δικαιοσύνη, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν, ἀναγνωρίζονται ὡς ἀρχαὶ ἰσότιμοι καὶ

ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων, δὲν εἶναι ὀρθὸν ἢ Δικαιοσύνη νὰ ἐπεμβαίη ἐπὶ τῆς Διοικήσεως, δικάζουσα διαφορὰς, προκληθείσας ἐκ τῆς δράσεως ταύτης, διότι ἄλλως θὰ ἐνεφανίζετο ὡς ἱεραρχικῶς ἀνωτέρα. Ἐπὶ τῶν διαφορῶν τούτων δέον ἢ Διοίξεις κατὰ πλάσμα νὰ δικάζῃ αὐτὴ ἑαυτήν. Πρὸς τοῦτο δ' εἶναι ἀνάγκη ὑπάρξεως διοικητικῶν δικαστηρίων. Ὁ διοικητικὸς δικαστὴς ἄφ' ἑνὸς μὲν, μὴ ἀναμιγνυόμενος εἰς τὴν δρῶσαν Διοίκησιν, δὲν θὰ εἶναι δικαστὴς καὶ διάδικος ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων, ἐφ' ὧν θὰ κρίνῃ, παρέχων οὕτω τὰ ἐχέγγυα δικαίας κρίσεως, ἄφ' ἑτέρου δέ, μὴ ὑπαγόμενος εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῆς δικαστικῆς δικαιοσύνης, θὰ ἀνήκῃ ἀρκετὰ εἰς τὴν Διοίκησιν, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτῇ ὑποχρεώσεις, καὶ οὕτω θὰ παρουσιάζηται ἢ Διοίξεις ὑποχρεῦσα αὐτῇ ἑαυτήν.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΗΗΣΘΕΝΤΑ ΤΡΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Ἡ Ἑλληνικὴ νομοθεσία, ἀκολουθοῦσα πιστῶς μέχρι τοῦ 1911 τὸ Βελγικὸν σύστημα, μετέβαλε κατεύθυνσιν ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος, προσανατολισθεῖσα πρὸς τὰς Γαλλικὰς ἀρχάς. Ἄλλ' ἐν τῇ νέα ταύτῃ κατευθύνσει παρέμεινεν εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῶν μεταρρυθμίσεων, χωρὶς νὰ ἀποτελειώσῃ ταύτας καὶ νὰ καταστήσῃ ἄρτιον τὸ σύστημα Διοικητικῆς Δικαιοσύνης, ὅπερ προέκρινεν.

Ἐν Γαλλίᾳ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, εὐρεθὲν πρὸ ἐλλείψεως λεπτομερῶν νομικῶν διατάξεων, καθοριζουσῶν τὰ ὅρια τῆς δικαστικῆς ἀρμοδιότητός του, ἠναγκάσθη νὰ καθορίσῃ τὰ ὅρια ταῦτα αὐτὸ τοῦτο διὰ τῆς νομολογίας του. Ἡ νομολογία αὕτη μετεβάλλετο ἀληθῶς κατὰ περιόδους, ἐφ' ὅσον μετεβάλλετο καὶ ἡ ἀντίληψις περὶ τῆς ἐννοίας τῶν διοικητικῶν πράξεων. Ἦτο ἕως πάντοτε συνεπής, οὕτως ὥστε πάντοτε ὁ πολίτης ἐγνώριζεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κρατούσης νομολογίας, ἂν διὰ διαφορὰν τινὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Διοικήσεως ἔδει νὰ ἀπευθυνθῇ εἰς τὰ κοινὰ, ἢ εἰς τὰ διοικητικὰ δικαστήρια. Ἐν τῇ τοιαύτῃ δ' αὐτοῦ ἐργασίᾳ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐν Γαλλίᾳ εἶχε πάντοτε ὡς καθοδηγοῦσαν ἀρχὴν τὴν ἐν Γαλλίᾳ καθιερωθεῖσαν διάκρισιν μεταξὺ Διοικήσεως καὶ Δικαιοσύνης, ἣτις παραμένει πάντοτε μέχρι σήμερον εἰς τῶν θεμελιωδῶν κανόνων τοῦ γαλλικοῦ δημοσίου δικαίου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη διέπει τὰ τῆς Διοικητικῆς Δικαιοσύνης ἐν Γαλλίᾳ, ἐπὶ τῇ βάσει δ' αὐτῆς ἀπαγορεύεται κατ' ἀρχὴν εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια ἢ ἐκδικασίαι τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. Τὸ σημερινὸν δ' ἀποτέλεσμα τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐξελίξεως τῆς διοικητικῆς νομολογίας εἶναι ὅτι πᾶσα διαφορὰ μεταξὺ Διοικήσεως καὶ διοικουμένων, προελθοῦσα ἐκ πράξεως τῆς Διοι-

κήσεως, γενομένης χάριν δημοσίας τινός υπηρεσίας, υπάγεται εις τὴν ἀρμοδιότητα τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων. Καί, ἐφ' ὅσον νομικὴ τις διάταξις δὲν ὀρίζει ἄλλως, ἀρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν τῶν τοιούτων διαφορῶν εἶνε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1889, διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως Cadot, ἐκήρυξεν ἑαυτὸ δικαστὴν τοῦ κοινοῦ δικαίου ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ.

Ἐν Ἑλλάδι ἕως, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐν Γαλλίᾳ κρατοῦντα, δικαστῆς τοῦ κοινοῦ δικαίου διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ παραμένουσι, δυνάμει διατάξεων αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος, τὰ κοινὰ δικαστήρια, καὶ μετὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ οἰανδήποτε μελλοντικὴν ἐξέλιξιν παρ' ἡμῖν τῆς ὁργανώσεως τῆς Διοικητικῆς Δικαιοσύνης. Οὕτω τὸ ἄρθρον 101 § 1 τοῦ Συντάγματος ὀρίζει, ὅτι: «Αἱ τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ὑποθέσεις ἐξακολουθοῦσιν ὑπαγόμεναι εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια, ὅφ' ὧν δικάζονται ὡς κατεπίγουσαι, πλὴν ἐκείνων, δι' ἃς εἰδικοί νόμοι συνιστῶσι διοικητικὰ δικαστήρια, παρ' οἷς τηροῦνται αἱ διατάξεις τῶν άρθρων 92 καὶ 93. Μέχρι τῆς ἐκδόσεως εἰδικῶν νόμων ἰσχύουσι οἱ ὑφιστάμενοι περὶ διοικητικῆς δικαιοδοσίας». Ἐπίσης δὲ τὸ ἄρθρον 82 ἐδ. 6' τοῦ Συντάγματος ὀρίζει, ὅτι εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀνήκει «ἡ ἐκδίκασις τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὑποβαλλομένων αὐτῷ διαφορῶν ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ». Ἐφ' ὅσον λοιπὸν δὲν ἔχομεν διάταξιν νόμου, ἀφαιροῦσαν τὴν ἐκδίκασιν διαφορᾶς τινος τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἀπὸ τῆς γενικῆς ἀρμοδιότητος τῶν κοινῶν δικαστηρίων καὶ ὑποβάλλουσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἢ ἄλλου τινός διοικητικοῦ δικαστηρίου, ἀρμόδια πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς εἶναι τὰ κοινὰ δικαστήρια, τὰ ὅποια παραμένουν ὁ δικαστῆς τοῦ κοινοῦ δικαίου καὶ ἐπὶ τῶν διαφορῶν τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ.

Τὸ ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατοῦν σύστημα εἶναι ἐπιστημονικὸς σόλοικος

Οὕτω δ' ἐν Ἑλλάδι καθιερώθη, διὰ συνταγματικῆς διατάξεως, ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐκδίκασεως τῶν διοικητικῶν διαφορῶν μετὰ τῶν διοικητικῶν καὶ τῶν κοινῶν δικαστηρίων. Ἄλλ' ὁ τοιοῦτος καταμερισμὸς εἶναι ἐπιστημονικῶς σόλοικος ἀπὸ τε ἀπόψεως θεωρητικῆς, καὶ ἀπὸ ἀπόψεως πρακτικῆς.

Εἶναι δὲ σόλοικος ἀπὸ ἀπόψεως θεωρητικῆς, διότι ἡ κατὰ κανόνα ἀνάμιξις τῶν κοινῶν δικαστηρίων εἰς τὴν ἐκδίκασιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἀντίκειται εἰς τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης

τοῦ δημοσίου δικαίου, ἥτις ἐν τῇ συγχρόνῃ ἐξελίξει αὐτῆς, ἐπιζητούσα τὴν πλήρη διάκρισιν μετὰ τὴν Διοικήσεως καὶ Δικαιοσύνης, καθιεροῦ τὴν ἀρχὴν τῆς μορφώσεως ἰδίας Διοικητικῆς Δικαιοσύνης, τελείως ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τῆς κοινῆς τοιαύτης, εἰς τὴν ἀνατίθεται ἡ λύσις πασῶν τῶν διαφορῶν μετὰ τὴν Διοικήσεως καὶ διοικουμένων. Τίνες δ' εἰσὶν οἱ λόγοι, οἱ δικαιολογούντες τὴν τοιαύτην διάκρισιν, ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω. Ἡ Γαλλικὴ ἐπιστήμη διακρίνει τὴν Διοίκησιν εἰς Διοίκησιν ἐνεργόν, εἰς Διοίκησιν βουλευομένην καὶ εἰς Διοίκησιν δικάζουσαν, δηλαδὴ τὴν Διοικητικὴν Δικαιοσύνην. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην ἡ Διοικητικὴ Δικαιοσύνη δὲν εἶναι κλάδος τῆς Δικαιοσύνης, ἀλλὰ κλάδος τῆς Διοικήσεως. Εἶναι τὸ δικαστικὸν ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου αὐτὴ αἰτῆ ἡ Διοίκησις ἐφορεῖ ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς ἐνεργοῦ Διοικήσεως ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν νόμων ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν, τηρούσα οὕτως ἐν ἀρμονίᾳ τὰς διαφορὰς ἐκδηλώσεις τῆς διοικητικῆς μερίμνης. Ὡς κλάδος δὲ τῆς Διοικήσεως, δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ Διοικητικὴ Δικαιοσύνη νὰ ἀσκήται ὑπὸ τῶν κοινῶν δικαστηρίων. Ἡ Ἑλληνικὴ δὲ νομοθεσία, οὐ μόνον δὲν μορφώνει πλήρες σύστημα Διοικητικῆς Δικαιοσύνης, καθιερούσα τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ γενομένην διάκρισιν μετὰ τὴν Διοικήσεως καὶ Δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἀναγνωρίζει δικαστὴν τοῦ κοινοῦ δικαίου διὰ τὰς διοικητικὰς διαφορὰς τὰ κοινὰ δικαστήρια. Διὰ τοῦτο φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἐν Ἑλλάδι διαρρυθμισις τῆς Διοικητικῆς Δικαιοσύνης, ὡς ἔχει σήμερον, δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης τοῦ δημοσίου δικαίου.

Ἀπὸ πρακτικῆς δ' ἀπόψεως εἶναι σόλοικος διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1844 κατάργησιν τοῦ τότε Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῶν «ὑπαρχόντων διοικητικῶν δικαστηρίων» ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῆς Β' Σεπτεμβρίου, ἡ ἐκδίκασις τῶν διοικητικῶν διαφορῶν κατενεμήθη μετὰ τῶν κοινῶν δικαστηρίων καὶ τῶν διαφορῶν καὶ ποικιλομόρφων διοικητικῶν ἐπιτροπῶν, εἰς ἃς διὰ νόμων ἀνετέθη ἡ λύσις ὁρισμένων διαφορῶν τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. Οἱ μετέπειτα δὲ νόμοι ἠῤῥησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν τοιούτων ἐπιτροπῶν, πολλαπλασιάζοντες οὕτω τὰς πρὸς λύσιν τῶν διοικητικῶν διαφορῶν ἀρμοδίας ἀρχάς, χωρὶς οὕτε μία ἐκάστη τούτων νὰ βασίλειται ἐπὶ ἐπιστημονικῆς τινος ἀρχῆς, οὕτε πᾶσαι ὁμοῦ νὰ εὐρίσκωνται πρὸς ἀλλήλας ἐν ἀρμονικῇ καὶ συστηματικῇ σχέσει. Ἡ τοιαύτη δ' ἀνάμιξις εἰς τὴν ἐκδίκασιν τῶν διοικητικῶν διαφορῶν τῶν τε κοινῶν δικαστηρίων, τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν διαφορῶν διοικητικῶν ἐπιτροπῶν, ἡ μὴ ἀναχωροῦσα ἐξ οὐ-